№ 211 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 29

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 29 № 211

«ՄՇԱԿ» ԼՐԱԳԻՐԸ

Հոկտեմբերի 1-ից մինչև տարվայ վերջը կարժենայ ԵՐԵՔ րուբլի։

Դիմել Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Այն անձինք, որոնք վճարել են մինչև հոկտեմբերի 1-ը և ցանկանում են շարունակել լրագիրը ստանալ, Թող հոգ տանեն վաղօրօք յայտնելու այդ մասին խմբագրութեանը, որպէս զի լրագրի առաքումը չընդհատվի։

Մէկ ամսով բաժանորդ գրվել ցանկացողները վճարում են ՄԷԿ րուբլի։

Ամսական բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հողաբաժանութեան մասին.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մի հակադրութիւն. Առօրեայ հարցեր. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի լուրեր. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Հէյդար-Շահ.

ՀՈՂԱԲԱԺԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Խօսելով գիւղական հողերը բաժանելու մասին, մենք ասացինք Թէ պէտք է գործը այնպէս կարգադրել, որ հողաբաժանութեան պատճառով չը վնասվի այն մարդկանց աշխատանքը, որոնք մշակել են հողի այս կամ այն կտորը։

Ի՞նչպէս հասնել այդ նպատակին։

Կարելի է ժամանակ հարցի վերջ [illegible] բաւական յուշոտ, եթէ հողաբաժանութիւնը չը կատարվի չափազանց յաճախ և իւրաքանչիւր գիւղացի ժամանակ ու հնարաւորութիւն ունենայ օգտվել այն հողաբաժինից, որ նա մշակել է։ Եթէ օրինակ, հողը բաժանվի ամեն տարի, կամ երկու երեք տարին մի անգամ, այն ժամանակ ոչ մի գիւղացի չի ցանկանայ բարւոքել իր հողաբաժինը, որովհետև նա ինքը չէ օգտվելու այդ հողից։ Բայց եթէ հողաբաժանութիւնը կատարվի 9—12 տարին մի անգամ, այն ժամանակ դա կը [illegible] և ամեն մարդ համարձակ կը [illegible] շարք բարւոքումներ իր մշակած հողի վրա։

Ճիշդ է, կան դէպքեր, երբ կարելի է և ցանկալի է հողը բաժանել աւելի յաճախ, բայց այդպիսի դէպքերը հազուադէպ են։ Օրինակ այն տեղերում, ուր գետը վարարելով պարարտացնում է հողը իր ջրերով և նրա մէջ պարունակված պտղաբեր նիւթերով, անկասկած, պահանջ է զգացվում, որ հողի բաժանումը կատարվի յաճախ, համապատասխան ջրի շարժման, տիղմի դասաւորութեան և ոռոգված տեղի ընդարձակութեան։ Սակայն այդ և դրանց նման դէպքերը բացառիկ հանգամանքներ են, որոնց վերաբերութեամբ պէտք է լինեն յատուկ որոշումներ։

Կեանքը մի ուրիշ եղանակ էլ է մշակել այնպէս կատարելու հողաբաժանութիւնը, որպէս զի նա կարելիին չափ պահպանէ հողի վրա արած բարւոքումները և վարձատրէ մարդկանց գործադրած աշխատանքը։ Դա այն է, որ հողաբաժանութեան ժամանակ բոլորովին տակն ու վրա չեն անում ամբողջ գիւղական հողը և բոլորովին նոր դասաւորութիւն չեն տալիս հողերին։ Ոչ։ Աշխատում են հողաբաժանութիւնը կատարել հետևեալ եղանակով։ Իւրաքանչիւր գիւղացու ձեռքին Թողնում են այն հողաբաժինը, որ նա ունի և յետոյ այդ հողաբաժնի վրա կամ աւելացնում են լրացուցիչ մի կտոր էլ, կամ եղած հողաբաժնից մի կտոր կտրում են աւելի կարօտ գիւղացու համար։

Կայ և մի երրորդ եղանակ հողաբաժանութեան համար, որտեղ առաջուց նախատեսված է գիւղացիների ապագայ կարիքը՝ կարգաւորելու իրանց հողերը։ Ահա ինչումն է նա կայանում։ Գիւղական հողը արմատապէս բաժանելու ժամանակ, առաջուց հաշւում են և նշանակում լրացուցիչ կտորների մի որոշ Թիւ, որպէս զի յետոյ կարելի լինի այդ կտորներով գոհացնել սակաւահողներին և չը դիմել արմատական մեծ հողաբաժանութեան։

Կան և ուրիշ հողաբաժանական կարգեր և նաև դէպքեր, երբ գիւղական համայնքը նախ քան հողաբաժանութեան դիմելը, պայմանաւորվում է որոշ տուրքերով հաւասարեցնել զանազան յատկութեան հողերի անհաւասարութիւնը։

Գործնական կեանքի փորձը մշակել է հողաբաժանութեան մի քանի տիպեր։ Եթէ լուրջ ուշադրութեամբ վերաբերվենք գործին և նրան ուսումնասիրենք, մենք կարող ենք նպաստել, որ հողաբաժանութիւնը ստանայ այնպիսի մի կազմակերպութիւն, որով ապահովված լինէին համայնքի և առանձին տների շահերը։

Եւ անհրաժեշտ է, որ այդպիսի ուշադրութիւն և ուսումնասիրութիւն երևան գային մեր գիւղական աշխարհում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՀԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Խօլերան Թաւրիզումն է։ Օրեկան հարիւր մարդուց աւել է մեռնում, սարսափահար ազգաբնակութիւնը դէս ու դէն փախչում, բարձր իշխանութիւնը արդէն հեռացել է քաղաքից։

Թաւրիզը—յաւիտենական անփոփոխ իրականութեան մի կրկնութիւնն է։ Զօրս ամիս է, ինչ ամբողջ Պարսկաստանը այդ դրութիւնն է ներկայացնում։ Սարսափելի հիւրը դանդաղ ու անվրէպ, ինչպէս մահ, քաղաքից քաղաք, գիւղից գիւղ էր քայլում, և ամեն տեղ մի և նոյն ընդունելութիւնն էր գտնում։ Ամեն տեղ նա առատ հունձ էր անում։ Ես յիշում եմ, որ մի լրագրի մէջ խօլերայի առաժանային ջարդի մէջ ընկած մարդկանց Թիւը հասցրված էր 200,000-ի։

Սոսկալի Թւանշան։

Թաւրիզը Պարսկաստանի սովորական մի կտորն է։ «Մշակի» Թղթակիցը գրում է. «Կառավարութիւնը ոչ մի միջոց չունի կռւելու խօլերայի դէմ. ժողովուրդը բաւական է համարում այս երեք ամսվայ ընթացքում կատարած հրապարակային աղօթքները, և երբ անա այդ աղօթքները չօգնեցին, ֆանատիկոս ժողովուրդը ընդունեց Աստուծու հրամանը, ձեռները ծալած սպասում է, մինչև որ հիւանդութիւնը գայ ու գնայ։ Վա՜յ այն մուսուլմանին, որ կը յանդգնի բժիշկ հրաւիրել. միթէ կարելի է ամենակարող Ալլահի հրամանի դէմ ըմբոստանալ»։

Վա՜յ բժիշկ հրաւիրողին։ Բայց և վա՜յ այդ ժողովրդին։

Կոյր, տգէտ, դարերով նախապաշարված, գիտութիւն, քաղաքակրթութիւն արհամարհող։ Նա դիակներ կը կուտէ, նա իր սեփական անծայր դժբախտութիւնը միայն իր ծոցում չի պահի և կը տարածէ դէպի աշխարհի չորս կողմերը, ամեն տեղ արտասուք ու անէծքներ Թափելով։

Ոչինչ չէ կարելի անել։ Այդ ժողովրդի տգիտութիւնը այնպէս կենսունակ, այնպէս հաստատուն ու ճիւաղային է, որ մնում է հաշտվել նրա հետ, հաշտվել իբրև մի մշտական սպառնալիքի հետ, որ ամեն ժամանակ կարող է պատիժ ու պատուհաս հանդիսանալ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի համար։ Մի ժամանակ Պարսկաստանը նուաճողական սարսափներով էր աշխարհ դողացնում, իսկ այժմ, դառնալով մի խեղճ, Թոյլ, կազմալուծվող պետութիւն, նա պահպանում է նախկին սարսափահար հեղինակութեան նշանները իբրև վարակման, մահվան օջախ։

Ոչինչ չէ կարելի անել... Այս յուսահատական եզրակացութեան հասած մարդը կախարդական երևոյթի պէս մի բան է համարում այն փոքրիկ բրօշիւրը, որից մի օրինակ երէկ ստացվեց մեր խմբագրութեան մէջ։ Նա տպված է այդ իսկ անպաշտպան, կոտորվող ու դատարկվող Թաւրիզի մէջ։ Եւ նրա վերնագիրը խոշոր տառերով այսպէս է. «Համառօտ խրատներ խօլերայից պաշտպանվելու համար»։

Ատրպատականի անագին մայրաքաղաքում մի բուռն հայ ժողովուրդ է ապրում։ Մի ժողովուրդ, որ դարերի ընթացքում ենթարկված էր պարսկական ազդեցութեան, որ իւրացրել էր տիրող ազգի խաւար հասկացողութիւններից շատ շատերը։ Այսպիսի մի տագնապի մէջ բնական կը լինէր, որ հայերն էլ փախչող կամ ոչխարի պէս կոտորվող լինէին։ Բայց մեր ստացած բրօշիւրը մի շարք Թանգագին, գեղեցիկ ցուցմունքներ է տալիս։

Այդ «խրատները» կազմել է դօկտոր պ. Ասլանեան, հրատարակել է «Թաւրիզի Հայոց Սանիտարական Յանձնախումբը», տպել է Թաւրիզի հայոց Թեմական արագատիպ տպարանը։ Բրօշիւրի վերջում կարդում ենք. «Քաղաքիս Նորակազմ Սանիտարական խումբը բաց է արել երկու դեղապահեստ. 1) Ղալայում, պ. Համբարձում Տ. Կարապետեանի տանը, 2) Լիլավայում, պ. Մկրտում Սահակեանի տանը, որտեղից չքաւորները կարևոր դէպքում կարող են ստանալ հարկաւոր դեղեր և նպաստ»։

Եւ այսպէս, մինչդեռ մարդկային մի ամբողջ ծով կանչում է՝ «վա՜յ բժիշկ հրաւիրողներին»,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԷՅԴԱՐ-ՇԱՀ

(Պարսկական կեանքից)

Պատմուածք Շահրիարի

Հիջրի 1307 Թուականն էր, Ռէջ-Էլ կոչված տարին, ամառը։

[illegible]

Քէրիմը, այսօր Հէյդար-Շահը գալու է։

—Որտեղից գիտես այդ բարի լուրը, ընդհատելով աղօթքի մրմունջները, ասաց հաջի Աբբասը. Նրա ոտնամուտը խէր է և գուցէ Ալլահը ազատէ մեզ այս քեասաղութիւնից։

—Մեր տնեցիք երէկ բաղնիք էին գնացել, այնտեղ են լսել. ասում են Ղումի կողմից է գալու։ Չէ, Աստծով խէր կը լինի և Հէյդար-Շահի օրհնեալ ոտնամուտը զուր չի անցնի։ Ախ, հաջի, ինչեր են պատմում ղումցիք. եթէ նա չը լինէր անցեալ տարի, ամբողջ Ղումը կորած կը լինէր. Նա ամենքին սովի ճիրաններից ազատեց։ Մի բան միայն չեմ հասկանում. Նա գէբրներին և քաֆրներին էլ է օգնում և ամենևին խտրութիւն չէ դնում նրանց և մուսուլմանի մէջ։

—Էհ, մաշադի, ինչ վատ բան է անում. միթէ գէբրը և քաֆրը ադամորդի չեն, Ալլահի արարածներ չեն։ Ճշմարիտ է, նրանք չեն ճանաչում մեր սուրբ դենի ճշմարտութիւնը, նրանք անպատճառ պէտք է դժոխք գնան և նրանց վիճակված չէ վայելել այն երանութիւնները, որոնք Ալլահը խոստացել է ամեն մի իսկական մուսլիմի, բայց միթէ մեր մուսուլմանները բոլորն էլ դրախտ են գնալու. մեր մէջ կան այնպիսիները, որ քաֆրից էլ անհաւատ և մեղաւոր են։

Բազարը արդէն լցվել էր բազմութիւնով. մարդիկ՝ մտախոհ, յօնքերը կիտած, չրԹունքները շարժելով, երբեմն երբեմն սալամ տալով և սալամ առնելով, շարժվում էին դանդաղ, վախկոտ, ճնշված, դէպ իրանց խանութները, ինչպէս յատուկ է արևելեան բոլոր այն երկիրներին, ուր ռէժիմը բռնապետական է։ Պարսիկը, Թուրքը, գէբրը դրսում միշտ մտախոհ է, մտամոլոր, Թախծալից դէմքով, ճակատը կնճռոտած, յօնքերը կիտած։ Դուք չէք նկատի նրա երեսի վրա ուրախութեան կամ պարզութեան որ և է արտայայտութիւն։ Աբեղէքի կեանքը, բռնապետական երկիրների, Պարսկաստանի, Թիւրքիայի և նրա նմանների կեանքը ստեղծել է մի ամբողջ փիլիսոփայութիւն, որ դրոշմվում է նոյն իսկ նորածին մանկան ճակատին. «մի յայտնիր, մի ասա, ցոյց մի տար, ինչ որ մտածում ես. կարողացիր Թաքցնել միտքդ. լեզուդ Թող այլ խօսէ, սիրտդ, միտքդ այլ»։

Հաջի Աբբասը և մէշէդի Քէրիմը իրանց ամբողջ կեանքում, սկսեալ այն օրից, երբ նրանք խանութի աշակերտներ էին, ութ տարեկանից, գործադրել էին այդ փիլիսոփայութիւնը և միայն շատ սակաւ անգամ, երբ երկուսը առանձնացած էին լինում սենեակում, ղէյլանը ծխելիս, դաւաճանում էին այդ փիլիսոփայութեան ու Թոյլ տալիս իրանց լեզուներին բարբառել, ինչ որ սիրտն և հոգին էր Թելադրում։

—Էհ, հաջի, ճշմարիտ, երբ ես մտածում եմ, Թէ քեաֆրները մեզանից լաւ են ապրում—հեռու ինձանից չէյթանը—ես նախանձում եմ նրանց։

—Աստաֆրուլլա, աստաֆրուլլա, մէշէդի, այդ ինչեր ես ասում, չէյԹանը մոլորեցնում է քեզ. միթէ կարելի է համեմատել մուսուլմանին և նասրանուն (քրիստոնեայ)։

—Բաս ինչու նասրանիների երկրում աւելի արդարութիւն կայ. չը լսեցի՞ր անցեալ օր ինչ էր պատմում Ֆրանգստանից եկած հաջի Ռաֆին. այնտեղ, Ֆրանգստանում, ասում էր նա, ոչ միայն խանը, այլ շահզադէն անգամ իրաւունք չունի հասարակ մարդկանց, վաճառականին, նոյն իսկ համալին մատով դիպչել, Թող Թէ ծեծել։ Մի՞Թէ այս երկիր է, ուր մենք ապրում ենք. մի՞Թէ մեր ունեցածի տէրն ենք։

—Սուս, սուս, մէշէդի, մոռանում ես, որ բազարումն ենք, ամեն կողմից ականջներ կան, յանկարծ մէկը կը լսի և վայը եկել տարել է մեզ։ Ինչ անենք, մեր ճակատագիրն էլ այսպէս է, պէտք է համբերենք և...

Խօսքը հաջի Աբբասի բերանումն մնաց. մի անակնկալ հարուած, որ նա ստացաւ մէջքին, քիչ մնաց վայր գլորէր նրան. գլխարկը ընկաւ և նա, երբ կռացաւ վերցնելու, զգաց վզի վրա մի քանի նոր հարուածներ։

—Հայրդ անիծած, հարամզադէ, չես լսում, երբ քեզ գոռում են. «կուրացիր, երեսդ դարձրու», լսեց նա մի անհեղաշնչ ձայն։

Բազարի միջով գնում էին ֆէրրաշների և նեօքերների մի երկար շարան, ճիպոտները ձեռքին և մի քանի ներքինիներ, խափշիկներ, որոնք բռնած էին ջորիների և ձիերի սանձերից ու առաջնորդում էին նրանց. Ջորիների և ձիերի վրա նստած էին կանայք ամբողջա-

մի բուռն ժողովուրդ ինքնաբերաբար կազմակերպում է Սանիտարական Յանձնախումբ, բաց է անում դեղարաններ, նպաստներ է տալիս աղքատին, նպաստներ է խնդրում իր գործունէութեան համար և խրատներ է տալիս ժողովրդին, թէ ինչպէս պէտք է պաշտպանվել խօլերայից։

Խրատները բուն ժողովրդական են իրանց համառօտ, պարզ, ազդու լեզուով։ Գիտակցութեան, պատրաստականութեան ուժեղ կոչեր կան նրանց մէջ։

«Առհասարակ խոյս տուէք այն բոլոր աշխատութիւններից, որ թուլացնում են մարդու միտքն ու մարմինը. զբաղվէք չափաւոր կերպով, ուրախ և զուարթ եղէք. եթէ դուք ինքներդ չը հրաւիրէք, խօլերան ձեզ չի մօտենայ»։

Իսկ եթէ մօտենայ էլ, նոյն գիտութիւնը տալիս է գլուխ չը կորցնելու, այլ հանգիստ ու տոկուն կերպով անողոք թշնամուն մօտենալու անհրաժեշտ միջոցները։

Ահա ինչ հակադրութիւն է նկատվում Ատրպատականի մայրաքաղաքի մէջ։ Այդ հակադրութիւնը այնքան պերճախօս է, որ փոխանակ բացատրութիւններ գրելու՝ յանձնարարում ենք մեր ընթերցողների ուշադրութեան, ինչպէս մի շատ պայծառ փաստ, որ ցոյց է տալիս թէ ինչի մէջ է ոյժը...

Լ.

ԱՌՕՐԵԱՅ ՀԱՐՑԵՐ

Յաճախ հարց է յարուցանվում գաւառական երիտասարդութեան անտարբերութեան մասին դէպի հասարակական հարցերը և ընդհանրապէս դէպի հասարակական գործունէութիւնը։ Անցեալներում մի շրջանում այդ հարցը վիճաբանութեան առարկայ էր դառել։ Մի նորեկ երիտասարդ, որ տեղական պայմաններին համարեա թէ ծանօթ չէր, տաք տաք պախարակում էր տեղացիներին։ Տեղացիները աշխատում էին արդարանալ, զանազան պատճառաբանութիւններ բերելով։ Երիտասարդներից մէկը, հարցը աւելի կտրուկ դնելով, ամփոփեց իր խօսքերը հետևեալ կերպով.

—Ես երկու տարի չը կայ, որ մտել եմ կեանքի ասպարէզ։ Դեռ ևս դպրոցում ընկերներիս հետ հազար մի տեսակ ծրագիրներ էինք կազմում մեր ապագայ գործունէութեան վերաբերեալ։ Մենք ուզում էինք հասարակութեան օգտաւէտ անդամներ լինել։ Դպրոցը վերջացրի և վերադարձայ հայրենիք։ Կեանքի պայմանները ինձ ձգեցին մի առևտրական ֆիրմա։ Ես բաւական էի իմ վիճակից, որովհետև տրամադրութեանս տակ ունէի բաւական ազատ ժամեր, որ կարող էի նուիրել սրտիս մօտ հարցերին։ Առաջին մի երկու ամիսը չը գիտէի նոյն իսկ ինչ անէի։ Յետոյ գտայ մի քանի աղքատ երեխաներ և սկսեցի նրանց հետ զբաղվել։ Ապա սկսել եմ մասնակցել ժողովրդական ներկայացումներին, որ տրվել են տարվայ ընթացքում 5—6 անգամ։ Ահա դրանով սահմանափակվում է իմ ամբողջ գործունէութիւնը։ Ես զգում եմ, որ ոչինչ չեմ անում, ես հասկանում եմ, որ դա դեռ բաւական չէ և իրաւունք չէ տալիս ինձ հասարակութեան անդամ կոչվելու։ Ես տեսնում եմ չորս կողմս տիրում է աղքատութիւն, թշուառութիւն, խաւար, մի խօսքով գործելու մի լայն ասպարէզ, բայց չը գիտեմ ինչպէս գործադրեմ իմ չնչին ոյժերս, չը գիտեմ ինչպէս սկսեմ։

—Գործ կամեցողը, պատասխանեց նորեկը, կարող է իր համար գործ ստեղծել։ Չէ՞ որ դուք թուղթ խաղալու համար ընկերներ գտնում էք։

—Այո, բայց այդ թուղթ խաղացող ընկերներս իրանք ինձ գտան, սովորացրին խաղալ և ամեն կերպ աշխատում են աւելի և աւելի խորը թաղել այդ ցեխի մէջ։ Իսկ եթէ լինէին մարդիկ, որոնք մօտեցնէին ինձ դէպի իրանց աւելի լաւ գործերի համար, ես, անշուշտ, ուրախութեամբ կը հետևէի նրանց։ Իմ ասածներս գուցէ տարօրինակ երևան։ Ինքնուրոյնութիւն, կամքի ոյժ բառերը ոչ բոլորի համար են։ Դրանք տարիներով են զարգանում մարդու մէջ։ Ի նկատի առէք, որ գործ ունէք մի խումբ անփորձ երիտասարդների հետ, որոնք դեռ նոր են մտել կեանքի ասպարէզ։ Ցոյց տուէք մեզ ղեկավարող ոյժեր և կը տեսնէք, որ ասածներս լոկ խօսքեր չին...

Իմ առաջ կանգնած էին երկու զանազան դէմքեր։

Մէկը ապրելով կենտրոնում, ուր հասարակական կեանքը եռում (?) է և դէպի իրան է քաշում նոյն իսկ ամենաանտարբեր մարդկանց,—նրա համար տարօրինակ է թւում, թէ ինչպէս կարելի է անտարբեր մնալ դէպի հասարակական կարիքները և մտնել իրան անգործութեան։ Միւսը, ապրելով գաւառում, ուր նեխված մթնոլորտը սեղմում է, ոչնչացնում է ամեն մի բարի սկզբունք, ուր միօտօն կեանքը բամբասանքներից և աւէկօսէներից զատ ուրիշ ոչինչ չը գիտէ, ուր ամեն մի օգտաւէտ գործ արհամարհանքի և հեգնութեան է հանդիպում,—ճգնում է մի ելք գտնել, ազատվել այդ թմրեցուցիչ կեանքից և իր ոյժերը գործադրել մի օգտաւէտ բանի, բայց ձևը չը գիտէ...

Այդպիսիներին գաւառում շատ կը պատահէք։ Լիքը եռանդով, գործելու տենչանքով,—բայց չը գիտէ ինչի վրա գործադրի իր ոյժերը։ Պէտք է տեսնել, թէ ինչպիսի ոգևորութեամբ են աջակցում դրանք, ենթադրենք, երբ սիրողների մի ներկայացում է կազմակերպվում։ Ես գիտեմ մի խումբ երիտասարդներ, որոնք մի քանի տարվայ ընթացքում իրանց սուղ միջոցներով համալսարանում մի ուսանող էին պահում։ Իսկ մի ուրիշ խումբ հազար ու մի դժուարութիւններ յաղթելու բաւական թւով աղքատ աշակերտներ էին ուսում տալիս քաղաքի զանազան դպրոցներում։ Ես գիտեմ երիտասարդներ, որոնք համարեա ամբողջ օրը անցկացնելով գրասենեակի ծանր աշխատանքի մէջ, երեկոները զբաղվում են աղքատ երեխաների հետ։ Մի խումբ երիտասարդներ տարվայ ընթացքում մի շարք ժողովրդական ներկայացումներ են տալու։

Այդ բոլորը թէև մանր գործեր են, բայց չէ որ դա մի մեծ գրաւական է այն բանի, որ այդ երիտասարդութիւնը ընդունակ է և ցանկութիւն ունի աւելի լայն գործունէութեան։

Դրանք ընդհանրապէս միջին զարգացման տէր մարդիկ են և դժուար է դրանց համար սեփական նախաձեռնութեամբ մի որ և է բան կազմակերպել։ Բարձր ուսումով մարդիկ և ընդհանրապէս այնպիսի անձնաւորութիւններ, որոնք կարող էին ազդեցիկ դեր խաղալ,—«մանր» գործերից խոյս են տալիս և հեռու են պահում իրանց երիտասարդական շրջաններից։ Պատահում է երբեմն, որ երևան են գալիս պարոններ և ուզում են երիտասարդութեան մէջ մի հաստատ կապ կապել, նրանց լայն գործունէութեան ճանապարհ ցոյց տալ, բայց, դժբաղդաբար, այնքան անհմուտ կերպով են վերաբերվում, որ ոչինչ չէ գլուխ գալիս...

Իսկ գաւառական համեստ երիտասարդութիւնը կը շարունակէ իր «մանր» գործերը, առանց աղմուկի, առանց թմբկահարութեան...

Ար. Մակարեան

Բաթում.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամսիս 27-ին, Թիֆլիսի քաղաքային խորհուրդը իր նիստում, լսելով մի քանի ձայնաւորների գրաւոր յայտարարութիւնը ներքին գործերի մինիստր գեներալ ադիւտանտ իշխան Պ. Դ. Սվեատոպօլկ Միրսկուն, իբրև տեղացու, շնորհաւորական հեռագիր ուղարկելու մասին, միաձայն որոշեց կատարել այդ առաջարկութիւնը։ Հեռագրում, ի միջի այլոց, արտայայտված պիտի լինի խորհրդի ջերմ ցանկութիւնը՝ կատարված տեսնել կեանքում նորին պայծառափայլութեան այն խօսքերը, որ պ. մինիստրը արտասանեց իր նոր պաշտօնը ստանձնելիս և որոնք վերաբերում էին կառավարութեան և բոլոր տեղական մարմինների միջև աւելի սերտ միութիւն հաստատելուն, առանց որի անկարելի է երկրի ուժերի աճումը և զարգացումը։

—

Երէկ մենք առաջ էինք բերել Մոսկվայի քաղաքային Դումայի շնորհաւորական հեռագիրը՝ ուղղված ներքին գործերի մինիստր իշխան Սվեատօպօլկ-Միրսկուն։ Այս օր Մոսկվայի լրագիրներն արդէն մեզ հասցրին մինիստրի հեռագրական պատասխանը Մոսկվայի քաղաքագլխին. «Խնդրում եմ ձերդ պայծառափայլութեանը հաղորդել իմ սրտագին շնորհակալութիւնը Մոսկվայի քաղաքային դումային իր շնորհաւորութեան համար, որ խորապէս յուզեց ինձ»։

—

Սեպտեմբերի 28 ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատում քննվում էր, դռնփակ, Աշտարակ գիւղի բնակիչներ Կարապետ Ատոմեանի, Գարեգին Ամիրեանի և Արմենակ Փարվանեանի գործը, որոնք մեղադրվում էին Պատժական Օրէնսգրքի 263 յօդուածով։ Գործը անցել էր պալատը Երևանի նահանգական դատարանի պրօկուրօրի և մեղադրեալների բողոքներով։ Երևանի նահանգական դատարանը դատապարտել էր մեղադրեալներին պատժական օրէնսգրքի 271 յօդուածով վեց-վեց ամիս բանտարկութեան։ Թիֆլիսի դատաստանական պալատը ընդունեց յայտարարած վճռով հաստատեց դատարանի վճիռը և, գործադրելով Բարձրագոյն մանիֆէստը, դատապարտեց մեղադրեալներին երկու ամիս բանտարկութեան։ Պալատում մեղադրում էր պալատի պրօկուրօրի օգնական Ա. Ֆ. Միկալին, որ հրաժարվեց Երևանի նահանգական դատարանի պրօկուրօրի բողոքից։ Մեղադրեալներին պաշտպանում էր երդուեալ հաւատարմատար Տ. Յովհաննիսեան։

—

«Р. Сл.»-ին հեռագրում են Ասխաբադից, որ շրջանի կառավարիչը դիմել է ներքին գործերի մինիստրութեան և խնդրել, որ՝ աչքի առաջ ունենալով խօլերայի բոլորովին թուլանալը Անդրկասպեան երկրում և զօրանալը Բագւում, թոյլատրվի այսուհետև Կրասնօվօդսկում ախտահանութեան ենթարկվեն Բագւից եկող ճամբորդները և նրանց իրերը։

—

Քաղաքային խորհուրդը ամսիս 27-ին կայացած նիստում փակ քուէարկութեամբ, 55 սև և 6 սպիտակ, մերժեց Վրաստանի էկզարխի միջնորդութիւնը՝ Պեսկա քաղաքամասում, Դեզդեմօնեան հրապարակի մի մասը յատկացնելու քարոզչական եկեղեցի շինելու համար։

—

«Сам.» լրագրին հաղորդում են, որ Կարսի մօտ, Բուխարական հողի վրա, հաւաքված է 2,000-ի չափ ուղտ, որոնք դեռ միայն արածում են։ Թէ արդեօք ում և ինչի համար են հարկաւոր այդքան կենդանիները, դեռ ևս չէ աջողվել իմանալ։—Նոյն Կարսում, շարունակում է լրագիրը, տեղացիների ձեռքում կան մեր նոր տեսակի հրացաններից. ի հարկէ ունեն և փամփուշտներ։ Արդեօք աւղանական զինագործարաններում չե՞ն պատրաստում այդ հրացանները և փամփուշտները, հարց է տալիս լրագիրը։

—

Այս տարվայ դեկտեմբեր ամսին կը կայանայ վիճակագրութիւն ընդհանուր Ռուսաստանի թատրօնական գործի վերաբերութեամբ։ Այդ բանի համար Բարձրագոյն հաստատված յատուկ յանձնաժողովը արդէն ուղարկել է բոլոր նահանգապետներին թերթեր՝ պահանջված հարցերը վրան տպված։ Նահանգապետները պէտք է գրեն այդ բոլոր հարցերի պատասխանները և ուղարկեն Պետերբուրգի Բարձրագոյն հաստատված յանձնաժողովին։ Հարցերը վերաբերում են այն բոլոր գործերին, մարդկանց ու հաստատութիւններին, որոնք կապ ունեն թատրօնական գործի հետ։ Որքան թատրօններ կամ այլ հիմնարկութիւններ կան, որոնց մէջ ներկայացումներ են տա-

---

վին փաթաթված չարսաների մէջ և քօղարկված։ Շահի հարամխանէի կանայքն էին, որոնք անցնում էին բազարի միջով և բոլոր անցորդ տղամարդիկ, որը աչքերը ձեռներով փակած, որը երեսը շուռ տուած դէպի պատը, կանգնած էին, մինչև որ նրանք անցնէին։ Երբ մի որ և է փողոցով, բազարով անցնում են ինքնակալի կանայքը, թէկուզ հարամխանայի աղախինները, բոլոր հպատակները պարտաւոր են կուրանալ, իրանց երեսը ցոյց չը տալ, որովհետև, նահլաթ շէյթանին, այդ կանանց մէկի աչքը կարող է ընկնել մի տղամարդի վրա և ստիպել մոռանալ գէթ մի րոպէ նրան, որի ստրկուհին լինելու և որի տափական ցանկութիւններին յագուրդ տալու մեծ բախտին արժանանալու է կոչված։ Կամ տղամարդերից մէնը կարող է չար աչք ունենալ և վնասել գեղեցկուհուն։

Գրաւված խօսակցութեամբ, հաջի Աբբասը և մէշէդի Քէրիմը չէին նկատել ֆէրրաշներին, ուստի և գաւազանների հարուածները քիչ էր մնացել գլորէր նրանց գետին։

Հաջի Աբբասը վերցրեց գետնից մորթէ փափախը, մաքրեց թաշկինակով և առանց մի տրտունջ յայտնելու, շտապեց մտնել թիմչան. նրան հետևեց մէշէդի Քէրիմը։

—Ուֆ, փառք Ալլահին, ասաց նա, երբ արդէն ոտքը դրեց թիմչայի շէմքի վրա, լաւ է անիծեալները մեր խօսակցութիւնը չը լսեցին, եթէ ոչ այժմ գնդանում կը լինէինք։

Մտնելով թիմչան, երկու հարևանները գրպանից հանեցին իրանց խանութների բանալիները. դուքան շակերտները (խանութի աշակերտներ), որոնք արդէն մաղալի մէջ կրակը չաղ արած, խանութի սաքուն աւելած և ջրած էին ու ձեռները սրտին դրած՝ սպասում էին իրանց տէրերի գալստեան, մօտեցան ու սալամ մաղթելով, վերցրին բանալիները, բացին խանութը ու մաղալը ներս տարան։

Հաջի Աբբասը և մէշէդի Քէրիմը, ինչպէս տան, նոյնպէս և խանութի դրկեցներ էին և աջողութեան ու անաջողութեան մէջ միմեանց օգնութեան, հաւարին էին հասնում, միմեանց աբուրը (երեսի ջուրը) պահպանում և թոյլ չէին տալիս, որ թշնամիները ուրախանան։

—Դէ շուտ, մի լաւ ղալյան չաղ արէք և մի լաւ սուրճ եփեցէք, հրամայեց մէշէդի Քէրիմը իր աշակերտին. համեցէք, Հաջի Աբաս, մի ղէյլան քաշէք, յետոյ մեր գործին կենանք, տեսնենք, Ալլահը ինչ է ցանկացել և նախասահմանել այսօր մեզ համար։

—Ինշալլահ, Ալլահի և մեծ մարգարէի (թող յաւիտեան փառաւորվի նրա անունը) աչքը այսօր քաղցր կը լինի մեզ վրա, ասաց նա և, նստելով ծալապատիկ խանութի փէնջարայի առաջ ձգած մինդարի վրա, շփեց մօրուքը, սալաւաթ կարդաց էմին-ուլ-մոմինին (Ալի խալիֆին) և ղէյլանը առնելով աշկերտի ձեռքից, թաւազա արեց մէշէդի Քէրիմին, որը, իր հերթին, թաւազա արեց նրան և սկսեց ծխել, ղլղլացնելով ջուրը։ Մի քանի անգամ ծխելուց յետոյ, նա յանձնեց ղէյլանը մէշէդի Քէրիմին, որ նոյնպէս սկսեց ղլղլացնել ջուրը։

Այն րոպէին, երբ աշկերտը փոքրիկ ֆինջանի մէջ սուրճը թաւազա արեց, յանկարծ խանութի առաջ մի կապոյտ փաթթոցաւոր սէյիդ կանգ առաւ և գրեթէ հրամայողական ձևով, ասաց։

—Տուէք մարգարէի ճետին սահմանեալ զէքաթը։

Ամեն մի մուսուլման, պարտաւոր է իր եկամտի մի մասը տալ սէիդներին և աղքատներին. այդ պարտադիր տուրքը կոչվում է զէքաթ։

Մուրացիկ սէյիդի խրոխտ հրամանը որքան էլ անհաճոյ ազդեցութիւն գործեց երկու բազազների վրա, բայց հաջի Աբբասը շտապեց պատասխանել մեղմաբար։

—Իհարկէ, իհարկէ, աղա, պարտաւոր ենք զէքաթը տալ, բայց ներեցէք, բախշեցէք, այսօր դեռ սիֆտա չենք արել. ինշալլահ, մի ուրիշ անգամ. այսօր մեր զէքաթը պէտք է տանք Հէյդար-Շահին։

—Հէյդար-Շահին, գոռաց բարկացած սէյիդը. ինչու պէտք է նրան տաք. միթէ նա մարգարէի ճետն է. նա նոյն իսկ կարգին նամազ անել չը գիտէ, նա քաֆըրների, նասրանիների հետ է նիստ ու կաց անում. նա նոյն իսկ ճշմարիտ մուսուլման չէ։

—Մեղանչում էք, աղա, մեղանչում էք. հէնց նա է իսկական մուսուլմանը և մեծ մարգարէի հետևողը. չէ՞ որ մեզանից առած դրամները նա բաժանում է կարօտեալներին, չքաւորներին, տնանկներին. նա չէ՞ր, որ ամբողջ Ղում քաղաքը սովից փրկեց։

—Քո կարծիքով, հաջի, ուրեմն մենք սէյիդները իսկական մուսուլման չենք, սպառնական շեշտով հարցրեց սէյիդը։

Մէշէդի Քէրիմը տեսնելով, որ սէյիդը հետամուտ է կռիւ սարքելու, շտապեց խնդիրը անուշ տեղը կապել։

—Մեղայ, մեղայ, աղա, այդ ինչեր էք խօսում. դուք էք մեր դենի սիւնը ու խարիսխը. ձեզանով ենք մենք կենդանի ու կանգուն. ձեր աղօթքներով է մեծ մարգարէի աչքը քաղցր նայում մեզ վրա. թող յաւիտեան փառաւորվի ձեր ճետը։

Մի և նոյն ժամանակ մէշէդի Քէրիմը իր ներբողին աւելի ոյժ տալու համար, հանեց գրպանից մի ղրան և յանձնեց սէյիդին։

Ղրանը մեղմացրեց մարգարէի ճետի արդէն բոնկվող զայրոյթը և նա հեռացաւ մըրթմըրթալով. «չէ, այս անիծեալ Հէյդարը մեր հացը կտրում է. պէտք է նրա ապուրը եփենք. նրան հարիւրներով, հազարներով են տալիս, մեզ նոյն իսկ զէքաթ տալը խնայում են։

—Ուֆ, ազատ շունչ քաշեց հաջի Աբբասը, երբ հեռացաւ սէյիդը. փառք Ալլահին, ազատվեցանք. կռիւ էր որոնում, որ մեզ մեղադրէ և մուշտէիդի դուռը քաշէ. սա կրօնաւոր է, իսկ Հէյդար-Շահը լոկ մի դէրվիշ, բայց որպիսի տարբերութիւն։ Այսօր անպատճառ պատրաստենք մեր քսակները, որ երբ գայ, պատրաստ ունենանք տալու։ Այժմ գնանք մեր քեասիբութեան։

(Կը շարունակվի)

լիս՝ Թմնի դրամատիքական, օպէրային, կոմիքական և այլ արտիստներ կան և այլն, և այլն—ահա այդ վիճակագրութեան նիւթը։

—

ԽԱՐԿՕՎԻՑ մեզ գրում են. «Տեղիս հովիւ Սրապիոն քահանայ Սամուէլեանցի ջանքերով, սրանից մի քանի ամիս առաջ հրաւիրվեց՝ եկեղեցական քառաձայն խումբ կազմելու համար մի խմբապետ։ Այժմ արդէն հաւաքված են խմբապետի շուրջը մի խումբ ուսանողներ և ուսանողուհիներ, որոնք մեծ պատրաստակամութեամբ զոհում են իրանց ժամերը աղօթատան երգեցողութիւնը կանոնաւոր դարձնելու համար։ Փորձերը սկսվել են մի քանի շաբաթ առաջ։ Շնորհակալութեան արժանի են թէ Սրապիոն քահանան և թէ մասնակցող ուսանողները, որոնց շնորհիւ Խարկովի հայ համայնքն էլ հնարաւորութիւն պիտի ունենայ եկեղեցական քառաձայն խումբ ունենալու իր աղօթատան մէջ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Արտասահմանում տարածված լուրերի նկատմամբ։ Մանջուրական երկրորդ ռուսական բանակի կազմութեան առիթով, արտասահմանեան մամուլը, մանաւանդ Ռուսաստանին թշնամաբար տրամադրված մամուլը և, գլխաւորապէս, անգլիականը, թիւր մեկնութիւններ տուեց ռուսաց կառավարութեան այդ քայլին։ Այժմ, «Echo de Paris» լրագրի պատերազմական աշխատակից Էմիլ Դանտէսը մի ընդարձակ բացատրութեամբ հերքում է այդ թիւր մեկնութիւնները։ Եւրոպական մամուլի օրգանների մեծամասնութեան տուած մեկնութիւնները, ասում է նա, մանաւանդ անգլիական մամուլի մեկնութիւնները ծագում են կամ դէպի Ռուսաստանը ունեցած թշնամական զգացմունքից, կամ գործը չը հասկանալուց։ «Echo de Paris» լրագրի թղթակիցները Պետերբուրգում՝ Գաստօն Դրիւ և Մարսէլ Հիւտէն արդէն 5—6 ամիս առաջ հաղորդեցին, թէ պէտք է կազմվի մի երկրորդ բանակ։ Դրանից պէտք է եզրակացնել, որ ոչ մի անակնկալ բան չէ պատահել։ Ուրեմն ինչի համար են այդ դէպքում անգլիական լրագիրների խորամանկութիւնները, որոնք աշխատում են կատարված իրողութեան չափազանցրած և արտակարգ նշանակութիւն տալ, ասելով թէ «Ռուսաստանը մինչև վերջին ծայր լարում է իր ռազմական ոյժերը», թէ «դէպի Կուրօպատկինը ունեցած վստահութիւնը չքացել է», թէ «գործող մանջուրական բանակը քայքայուած է եղել» և այլն։ Այդ հրապարակախօսներին, իհարկէ, լաւ յայտնի է, թէ երբ եապօնացիներն սկսեցին Ռուսաստանի համար անսպասելի պատերազմը, ռուսները պատերազմի դաշտի վրա 70,000 զօրքից աւելի չունէին։ Հետզհետէ ռուսներին հասցրված աջակից զօրքերը մինչև այժմ դեռ չը կարողացան հաւասարակշռել պատերազմող կողմերի ոյժերը։ Եապօնացիները օգուտ քաղեցին այդ հանգամանքից, որպէս զի յաղթական դափնիներ հնձեն և երազեցին թէ կարող են ամբողջ ռուսական բանակը ոչնչացնել։ Սակայն Կուրօպատկինը ցոյց տուեց նրանց և ամբողջ աշխարհին, որ նոյն իսկ ռուսների համար ամենաւատ պայմաններում—պատերազմի ժամանակ, նրանց կարելի է միայն յետ մղել, բայց ոչ յաղթել, ուր մնաց թէ ոչնչացնել։ Խօսք չէ կարող լինել այն մասին, թէ պակասել է Ցարի վստահութիւնը դէպի այնպիսի հմուտ զօրավարը, ինչպէս Կուրօպատկինն է, որովհետև մանջուրական երկրորդ բանակի հրամանատար նշանակված գեներալ Գրիպպենբերգը—գեներալ Կուրօպատկինի բարեկամը և ռազմական ընկերն է Թիւրքական պատերազմի և Միջին Ասիայի արշաւանքի ժամանակ։ Մենք բոլորովին հաւատում ենք մեր թղթակիցների հաղորդած տեղեկութիւններին, որ երկրորդ բանակի կազմումը և Գրիպպենբերգին նրա հրամանատար նշանակելը տեղի է ունեցել նոյն իսկ Կուրօպատկինի ստիպողական ցանկութեամբ։ Նախատեսելով իրանց բարեկամների համար սպառնալիք երկու ռուս զօրավարների միահամուռ գործողութիւնից, եւրոպական մամուլի եապօնասէր մասը յուսադրում է իրան այն մտքով, թէ ծայրագոյն հրամանատարի բացակայութիւնը կը ծնեցնէ նրանց մէջ մրցակցութիւն և կը հեշտացնէ մարշալ Օյեամայի անելիքը։ Զուր յոյսեր։ Ցարը նախատեսել է ամեն բան և մեր ունեցած ստոյգ տեղեկութիւններով ծայրագոյն հրամանատարութեան պաշտօնին պէտք է չկոչվի Կայսրից մի պետ, որի երևումը ի գլուխ երկու բանակների կէլեքտրականացնէ ամբողջ ռուսական զինուորութիւնը և նրա շարքերում կը թնդան ոգևորիչ «ուրաներ» (С. П. В.)

Եապօնացիները պատրաստվում են գնալ Վլադիվոստոկի վրա։ «Echo de Paris» լրագրի խօսքերով, Վլադիվոստոկում սպասում են մօտ ապագայում յարձակումն եապօնացիների կողմից։ Ծովապետ Կամիմուրան շրջան է անում բաց ծովում։ Սակայն ոմանք ենթադրում են, որ եապօնացիների կողմից դա միայն ցոյց է։ Շատերը կարծում են, որ Պորտ-Արտուրի անկումից յետոյ Վլադիվոստոկը պաշարման կենթարկվի։ Այդ ակնկալութեամբ կառուցվում են նոր ամրոցներ և ամրացվում են հները։ Վլադիվոստոկը շրջապատված է ամրոցների, մարտկոցների, ժամանակաւոր ամրութիւնների մի ամբողջ շարքով, որոնք պաշտպանութեան անընդհատ գիծ են կազմում և միացված են ընտիր խճուղիներով։ (Рус. Вѣд.)

Եապօնացիները չեն ուզում առաջանալ Մուկդենի վրա։ «Königsb. Zeit.» լրագրի ստացած հեռագիրները հաստատում են, որ եապօնացիները ամրացնում են իրանց դիրքերը ձախ թևի վրա պաշտպանութեան համար և, ըստ էնեոյթին, մի կողմ են թողել Մուկդէնի վրա արշաւելու միտքը։ Մի քանի տեղեկութիւնների հիման վրա եզրակացնում են, որ նրանք յոյս ունեն աջակցութիւն ստանալ, որը կարող է գալ Պորտ-Արտուրը ընկնելու դէպքում։ Եապօնական երեք բանակ գրաւում են 32 կիլօմէտր ճակատ Լեաօեանից դէպի հիւսիս։ (Рус. Вѣд.)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ֆրանսիա։ «Presse Associe» թերթը յայտնում է, որ ծովային մինիստրութեան մէջ մեծ աղմուկ է ընկել, որովհետև ծովային պաշտպանութեան ամրութիւնները և ուրիշ միջոցները քննելու համար ընտրված յանձնաժողովի աշխատանքները տուել են շատ վատ եզրակացութիւններ. ծովային պաշտպանութեան գործը շատ թոյլ է Ֆրանսիայում։

—Նախատեսելով, որ շուտով եկեղեցին պէտք է բաժանեն պետութիւնից, Պլէզանսի առաջնորդը՝ աբբատ Սուլեանժ Բօդէնը հիմնել է «Պլէզանսի ծուխի ընկերութիւնը», որի անդամները մշտական ամսավճարներով պարտաւորվում են պահպանելու տեղական տաճարը և հոգևորականութիւնը։ Ընկերութեան անդամ գրվել են արդէն բազմաթիւ անձեր և աբբատ Սուլաժը կարող է համարել իր ծրագիրն աջողված. եկեղեցին կը կառավարվի իր ծուխից ստացած եկամուտներով, առանց պետական օժանդակութեան, ճիշդ այնպէս, ինչպէս հայերիս մէջ է։ Այդ փորձը մեծ աղմուկ է հանել Ֆրանսիական հոգևորականութեան մէջ. ոմանք ուզում են հետևել այդ օրինակին, իսկ շատերը, վախենալով ծայրագոյն հոգևոր վարչութիւնից, դեռ սպասողական դիրք են բռնել։

Աւստրիա։ Մորավիայի ազգաբնակութեան մեծամասնութիւնը չեխեր են, իսկ մի փոքր մասը գերմանացիներ։ Բայց մորավական սէյմի կամ տեղական պարլամէնտի մէջ պատգամաւորների մեծամասնութիւնը գերմանացիներ են։ Դրա պատճառը գերմանների աւելի ճարպիկ ընտրողական տակտիքան է, կառավարութեան ճնշումը և այլն, և այլն։ Ամեն կերպ գերմանացիներն աշխատում են խեղդել չեխերին, նրանց լեզուն, նրանց սովորութիւնները,.. Չեխերը կատաղաբար վարում են իրանց ազգային կռիւը գերմանների դէմ և յաճախ, տեսնելով ակներև անարդարութիւններ, դիմում են օբստրուկցիայի կամ արգելող, խափանող տակտիքայի սէյմի մէջ։ Այժմ սէյմը նոր բացվել է և արդէն օբստրուկցիան սկսել են չեխերը։ Աւստրիական շօվինիստ գերման լրագիրներն սպառնալիքներ են կարդում չեխերի դէմ, բայց վերջիններս արդէն գիտեն, որ ազգային կռիւ մղողը վերջ ի վերջոյ յաղթելու է, որովհետև իր կողմն է ճշմարտութիւնը։ Ցարաբերութիւններն սկսում են լարվել։

Անգլիա։ Ֆինանսների մինիստրութիւնը հրատարակել է եկամուտների ստացման մասին մի հաշիւ այս տարվայ առաջին կիսամեակի առիթով։ Այդ հաշւից երևում է, որ եկամուտները փոխանակ 1 միլիօն ֆ. ստէրլինգ աւելանալու, ընդհակառակը, 3 միլիօն պակասել են։ Եթէ եկամուտները շարունակեն այդ ձևով գալ, ընթացիկ տարվայ բիւդժէտը 8 միլիօն դէֆիցիտով կը վերջանայ։

Սպանիա։ Սպանիան արևմտեան Եւրոպայի ամենախաւարամիտ երկիրն է. հոգևորականութիւնն այնտեղ ամենազօր է։ Նա կռիւ է մղում այն ամենի դէմ, ինչ ազատամիտ է, լաւ, մարդասիրական է։ Նա թունաւորում է մանուկների հոգին եզուիտական դաստիարակութիւնով։ «Das Freie Wort» թերթը բերում է կտորներ Մադրիդի եպիսկոպոսի հաստատած «հանգանակից». այդ հանգանակը դաս են տալիս տարրական դպրոցներում։ Ահա նրա մի կտորը. «Հարց։—Ասացէք, երեխաներ, ազատութիւնը, հաւասարութիւնը և եղբայրութիւնը քրիստոնէական առաքինութիւննե՞ր են արդեօք»։ Պատասխան. —Այո՛, ի հարկէ, միայն հակառակ մտքով, քան այն, որ տալիս են նրանց եկեղեցու թշնամիները։—Հարց.—Ո՞ւմ օրինակին են հետևում նրանք, որոնք ազատութեան անուան համար զմայլանքի աղաղակներ են արձակում.—Պատ։ Լիւցիֆէրի օրինակին (դևի), որ առաջինը բարձրացրեց ազատութեան դրօշակն Աստծու դէմ։—Հարց.—Ինչի՞ վրա է հիմնված անաստուածների եղբայրութիւնը։ Պատ.—Միրոյ վրա առ մերձաւորը, որ և կոչվում է ֆիլանտրօպիա։ Հարց.—Իսկ ո՞վ է ֆիլանտրօպիայի հայրը։ Պատ.—Չար սատանան»...

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

27 սեպտեմբերի

ՇԱՆԳՀԱՅ, 26 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Մուկդէնից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, ռուսաց զօրքերը Խունխէ գետից դէպի հարաւ բոլոր ժամանակ ուժեղանում են։ Մօտ ժամանակում ռուսաց զօրքը արշաւել կը սկսէ։

ՉԻՖՈՒ, 26 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Տարօրինակ լռութիւն է պահպանվում գործերի դրութեան վերաբերմամբ Պորտ-Արտուրի մօտ։ Երկու օր առաջ բերդից ստացված տեղեկութիւնը բաղկացած էր քաղաքապետի կողմից տոմսակի վրա գրված խնդիրքից՝ լրագիրներ ուղարկել նրան, որովհետև ազգաբնակութիւնը փափագում է տեղեկութիւններ ստանալ արտաքին աշխարհի դէպքերի մասին։ Չինացիները այլ ևս չեն համաձայնվում ջօնկաներ հասցնել Պորտ-Արտուր։ Նրանք մինչև անգամ հրաժարվում են այնպիսի առասպելական գնից, որպիսին է հարիւր ֆունտ ստերլինգը։ Բազմաթիւ հաղորդագրութիւնների հիման վրա, թէ եապօնացիները ջրասոյզ են անում և բռնում են ջօնկաներ, կարելի է եզրակացնել, որ պաշարումը խստապէս տեղի ունի, բայց անկասկած է, որ այդ պաշարումը շարունակելը շատ ծանր է եապօնական նաւերի համար, որոնք օր ու գիշեր պարտաւոր են պաշտպանել ափերը։ Հիմք կայ կարծելու, որ եապօնացիները լուրջ են վերաբերվում բալտիական էսկադրայի գալու հնարաւորութեանը և այդ պատճառով աշխատում են արագ աջողութեան հանել Պորտ-Արտուրի մօտ։ Նորից երևում է եռանդուն գործունէութիւն Դալնիում, ուր եապօնացիները շտապով վերակազմում են այն դիվիզիան, որը ոչնչացված էր Արտուրի վերջին շտուրմի ժամանակ։ Դալնի են ուղարկում նոյնպէս շատ թնդանօթներ։ Դալնիից վերադարձած չինացիները ասում են, որ եապօնացիներին օգնում են կորէական զինուորները և կուլիները։ Լեռների զառիվայրի վրա շինված են ահագին վառարաններ, որոնց մէջ անդադար կրակ են պահպանում։ Այդ վառարաններում անդադար այրում են եապօնական զինուորների դիակները։ Մոխիրը վերջը կուղարկվի Եապոնիա հանդիսաւոր թաղման համար։ Իշխանութիւնները բռնել են կասկածելի չինացիների Ջրհորի մօտ Դալնիում։ Ենթադրում են, որ նրանք աշխատում էին թունաւորել ջուրը։ Դրա հետևանքն այն էր, որ մի քանիսին մահվան պատժի ենթարկեցին։

ԼՕՆԴՕՆ, 27 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Օկուի զօրաբանակից հաղորդում են սեպտեմբերի 26-ից, որ յարձակման ամբողջ գծի վրա ամեն օր տեղի ունեն ընդհարումներ։ Ուրբաթ յարձակում գործեցին ռուսական հետևակ զօրքի երկու վաշտի և հեծելազօրքի երկու գնդի վրա գնդաձիգներով։ Ընդհարումը տեղի ունեցաւ Խունխէի աջ ափի վրա Կօրանից դէպի հարաւ-արևմուտք։ Եապօնացիները յետ մղեցին ռուսներին դէպի հիւսիս-արևմուտք, որի ժամանակ վերջիններս կորցրին 15 մարդ. եապօնացիները կորուստներ չունէին։ Սեպտեմբերի 26-ին եապօնական հետևակ զօրքը յետ մղեց ռուսական հեծելազօրքի 400 մարդկանց Տայխէի մօտ։ Ռուսների կորուստներն են—20 մարդ։

ՄԷԼԲՈՒՐՆ, 27 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Չէ հաստատվում այն լուրը, որ իբր թէ ռուսական պատերազմական նաւերը գտնվում են Տօրէսովեան ջրանցքում։ Կարծում են, որ այդ լուրը հնարված է։

ՐԵՎԷԼ, 27 սեպտեմբերի։ Առաւօտեան 9 ժամին Նորին Մեծութիւնը, գեներալ-ծովապետի ուղեկցութեամբ, ծովապետի հետ միասին գնաց դէպի կանգնած ականանաւերի I-ին բաժանմունքը, որոնք չուանններով ամրացրված էին «Շտանդարտ» զբօսանաւի դիմաց։ Այցելելով «Բրավի», «Բէդօվի» և «Բիստրի» ականանաւերը և ցանկանալով բարեւոր և աջող ճանապարհորդութիւն, Թագաւոր Կայսրը գնաց տեսնելու ականանաւերի 2-դ բաժանմունքը։ Այնտեղից Նորին Մեծութիւնը գնաց տեսնելու II Խաղաղ-ովկիանոսեան էսկադրայի մնացած նաւերը։ Ժամը 11 և 15 րօպէին Նորին Մեծութիւնը վերադարձաւ «Շտանդարտ» զբօսանաւը։

ԲԵՐԼԻՆ, 27 սեպտեմբերի։ Ժամանեց Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ։

ԳԻԱՆԳՑԶԷ, 27 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Չինական պաշտօնեաները մեծ քանակութեամբ արտասահմանեան ծագումի մթերքներ են գնում։ Այդ մթերքները կուղարկվեն Տիանցզին, իսկ յայտնի չէ, թէ վերջը ինչ բանի են ծառայելու։ Լաւատեղեակ չինացիները կարծում են, որ այդ մթերքները ռուսաց զօրքի համար են։

ԼՕՆԴՕՆ, 27 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր), Օկուի զօրքից հեռագրում են. «Չինացիները հաղորդում են, որ ռուսները հողային հաստատուն ամրութիւններ են կառուցանում Մուկդէնից դէպի հարաւ։ Կարծում են, որ նրանք դիտաւորութիւն ունեն յամառութեամբ պաշտպանվել։ Ի միջի այլոց ռուսները ամրացնում են նոյնպէս Երկաթէ լեռը Տէլինի մօտ։ Մի քանի ռուս զինուորներ հագած ունեն չինական շորեր. դրանից կարելի է եզրակացնել, որ ձմեռվայ հագուստ չէ ուղարկված զօրքին։

ՐԵՎԷԼ, 28 սեպտեմբերի։ 4 ժամ 30 րօպէին Նոցա Կայսերական Մեծութիւնները, բաց կառքով գնացին Ալէքսանդրօ-Նէվսկի տաճարը, ուր դիմաւորվեցին ամբողջ հոգևորականութիւնից։ Լսելով կարճ մաղթանքը, Նոցա Մեծութիւնները գնացին վիւցօրօղեան աղնուականութեան բողոքական եկեղեցին։ Եկեղեցին տեսնելուց յետոյ, Նոցա Մեծութիւնները վերադարձան «Շտանդարտ» զբօսանաւը։

28 սեպտեմբերի

ՐԵՎԷԼ, 27 սեպտեմբերի։ Երեկոյեան ժամը 7-ին «Շտանդարտ» նախտային մօտեցրին Կայսերական թեթև գնացքը, ուր իջաւ Օգոստափառ Ընտանիքը և ուղևորվեց դէպի Բալտիական գծի կայարանը, ուր հաւաքվել էին բոլոր հիմնարկութիւնների և վարչութիւնների ներկայացուցիչները և բոլոր հասարակութիւնների պատգամաւորութիւնները։ Նոցա Կայսերական Մեծութիւնները, հրաժեշտ տալով և շատերին բաղդաւորեցնելով ողորմած խօսքերով, մտան Կայսերական գնացքի դահլիճ-վագօնը։ Կայսերական գնացքը մեկնեց երեկոյեան ժամը 8-ին։ Վագօնի լուսամուտի առաջ կանգնել էին Նոցա Մեծութիւնները և ողորմածաբար ողջունում էին։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 27 սեպտ. (Սեփ. Թղթ.)։ Եապօնացիները յոյս ունեն բոլոր վիրաւորներին և սպանվածներին փոխարինել պահեստի նոր զինուորներով։ Նրանք Ինկօուի գծով ստացել են 15,000 օգնական զօրք և այս օրերս սպասում են 3 դիվիզիայի էլ։—Պորտ-Արտուրի ցամաքային շրջափակումը թուլացել է։ Ամեն ինչ քաշում տանում են դէպի Եանտայ։

ՄՕՍԿՎԱ, 27 սեպտ։ Իշխան Շիրինսկի-Շիխմատովը բերել է եապօնական գնդակներով ծակոտված Կարմիր Խաչի դրօշակը։

ՀԱՎՐ, 27 սեպտ։ Առաւօտեան ռուսական «Սմօլենսկ» կրէյսէրը մեկնեց դէպի Լիբավա։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 26 սեպտ. (Րէյտէր)։ Վլադիվօստօկում գտնվող, Խաղաղ ովկիանոսում ռուս կրէյսէրների յուլիս ամսին ձերբակալած պօստային «Կալխաս» շոգենաւի վրա ռուսական իշխանութիւնը բաց է արել ամերիկական պօստային քսակներ։ Բռնված են բազմաթիւ նամակներ, որովհետև նրանց մէջ կային եապօնացիների համար թանգագին տեղեկութիւններ։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 26 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ֆինանսական գործերը վարող պետական քարտուղարը փոխեց այն որոշումը, որի հիման վրա երբ չէին յայտնում, թէ ինչ ապրանք կայ եկողների մօտ՝ մաքսի ենթակայ, այդ ապրանքները խլվում էին տէրերից։

ԽԱՐԲԻՆ, 27 սեպտ. (Սեփ. Թղթ.) Լուրեր են պտտվում, որ եապօնացիները դիտաւորութիւն ունեն 80 միլիօն իէնի թղթադրամ բաց թողնել, նոյնպէս և մտադիր են կազմակերպել պահեստի երկրորդ բանակ, մի բան, որ սակայն մեծամեծ դժուարութիւնների պէտք է հանդիպի օֆիցէրների և ընդհանրապէս վարժված մարդկանց պակասութեան պատճառով։ Եապօնական բանակի զինուորների թիւն այժմ պատերազմի դաշտում համարում են մօտ 400,000 հոգի։

ՐԵԱԶԱՆ, 27 սեպտ։ Գիւղացի Սալտիկօվը Կարմիր Խաչին նուիրեց 1000 ր. հիւանդանոցի պահպանութեան համար և իր վրա է առնում 6 մահճակալների ծախքը պատերազմի բոլոր տևողութեան միջոցին։

28 սեպտեմբերի

ԽԱՐԲԻՆ, 27 սեպտ։ (Սեփ. Թղթ.)։ Վերջերս Չինաստանում երեցած յուժունքը շարունակվում է։ Երևան են գալիս օտարներին թշնամաբար վերաբերվող նոր աղանդներ։ Լուր է պտտում, որ ճապօնացիները զէնք են մատակարարում հիւսիսային Չինաստանի ազգաբնակութեանը։ Խունխուզների թիւը և նրանց գործունէութիւնը դեռ ևս սահմանափակվում է չինացի ժողովրդին կողոպտելով։

ԲԱԽՄՈՒՏ, 27 սեպտ։ Վօզնեսենսկի հանքում երեկոյեան հերթափոխութեան ժամանակ 80 սաժէն խորութեան վրա կտրվեց վեր քաշող պարանը, որի պատճառով հորի յատակի վրա ընկաւ պարանին կապած վանդակը մէջը եղած 12 բանւորներովը. Նրանցից 9-ը դուրս հանված մեռած, իսկ 3-ը անյուսալի վիճակում։

ՏՕԿԻՕ, 27 սեպտ։ (Րէյտէր)։ Հաղորդում են, որ Պորտ-Արտուրի մօտ վերջին ժամանակները ճապօնացիներն իրանց կրակը կենտրօնացնում էին թէ ծովից և թէ ցամաքից՝ նպատակ ունենալով ոչնչացնել էսկադրան։

ԿՎԷՅԼԻՆ (Կվանտի գաւառ), 27 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Չինական զօրքերը յաղթութիւն տարան խառնակիչների մի մեծ ամբոխի դէմ երեք օրեայ ճակատամարտից յետոյ՝ Լօխէնսինի մօտ։ Ասում են, որ բօքսէրների շարժումը շարունակում է տարածվել հիւսիսային գաւառներում։

ՄՕՍԿՎԱ, 27 սեպտեմբերի։ Հասաւ մի փոխադրիչ նաւ 115 վիրաւորներով, 62 հիւանդ զինւորներով, որոնց հետ գտնվում էր և տամբօվեան գնդի վիրաւորված հրամանատար Գօլուբէվ. Նրանք բոլորն էլ վիրաւորվել են Լեաօեանի մօտ։—Եկած բժիշկ Դունկէլ պատմում է, որ Վաֆանգօուի և Լեաօեանի մօտ ճապօնացիները կրակ էին բացանում վիրակապային կայանի վրա։ Մի փշրվող ռումբ պայթեց Դունկէլի մօտ։—Պօրուչիկ Լայմինգի մայրը պատմում է, որ իր ամուսին գնդապետ Լայմինգին Տիւրէնչէնի մօտ շրապնէլը կտոր կտոր արեց, այնպէս որ ոչինչ չը մնաց թաղելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պաշտօնական տեղեկութիւններ Հեռաւոր Արևելքից սեպտեմբերի 26-ին և 27-ին չեն ստացված։—Խարկովի նահանգապետ իսկական պետական խորհրդական Վատացիին հրամայված է լինել ներքին գործերի մինիստրութեան ընդհանուր գործերի դէպարտամէնտի դիրեկտոր։

ԼՕԶԱՆՆԱ, 27 սեպտեմբերի։ Դաշնակցական դատարանի մեղադրական բաժինը վճռեց դեռ մեղադրանք չը յարուցանել Ինժեներ Եան Իլնիցկու դէմ, որը մայիսի 28-ին ռուսաց դեսպան Ժադովսկու դէմ սպանութեան փորձ արեց։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ՔԱՋՈՒՆԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՈՒԶԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ՔԱՐԱՆՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Գ. ՍՕՂՕԼՕՎ ատամնաբոյժ. 9—11 ժ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.
Գ. Ս. ԼԵՎԻ—6—7 ժ. ներվային (ելեկտրաբուժութիւն), ներքին և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Ա. ԱՌԻՎԱՆԻՏԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ։
Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի.

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր 12—2 առաւօտ. և 5—6 երեկ.
Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի—դեղատան կից։ (Չ. Չ.) 10—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Ձեռնարկութիւն կայսերական թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դոնսկու.
Այսօր, չորեքշաբթի, սեպտեմբերի 29-ին, ժամանակաւորապէս մասնակցութեամբ ա.ա. Դ. Տուլչեւի, Մ. Բոռնովոլոկովի, Ե. Շիլլինցկո-Մինինսկու, Վ. Խարլամովի, պ. պ. Վ. Բաժենովի, Մ. Սիկչանսկու, Ն. Փոլուեխտովի, Ֆ. Դոլցեւսկու, Ա. Դոմբռովսկու, Զալեսկու և Մոլչանովի։
Պարերը կը ղեկ. բալետմեյստեր Է. Ի. Զոլովսոսի
Պրիմա—բալերինա Ե. Ս. Լիւնդեվսկայա
Կը ներկայացվի
«ԵՎԳԵՆԻՅ ՕՆԵԳԻՆ»,
օպերա 3 գործ. 7 պատկ. երաժ. Չայկովսկու։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8 ին։
Վաղը, հինգշաբթի, սեպտեմբերի 30-ին կը ներկայացվի «ՐԻԳՕԼԵՏՏՕ» 4 գործ. մուզ. Վէրդիի։
Շաբաթ, հոկտեմբերի 2-ին 12-րդ ներկայացումն—Գալա կը ներկայացվի մասնակցութեամբ Լ. Դ. Դոնսկու Իօհան Լէյդէնցի երաժշ. Մեէրբերի։
Պատրաստում են ներկայացնելու Թիֆլիսում առաջին անգամ «ՆԷՐՕՆ» օպէրան 5 գործ. 6 պատկ. Ռուբինշտէյնի մուզիկա։
Տոմսակները ծախվում են։
1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կէլլէր

Կիրակի, հոկտեմբերի 3-ին
Թիֆլիսի Ժողովարանի այգում յօգուտ Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան լինելու է
ԶԲՕՍԱՆՔ
Բարեգործական վաճառքով։
Տեղի կունենան զանազան զուարճութիւններ մանուկների համար։
Սկիզբն է առաւօտեան 11 ժամին։
Եթէ անձրևային եղանակ լինի, զբօսանքը կը յետաձգվի հոկտեմբերի 5-ին։

ԾԱԽՎՈՒՄ Է
մի տուն իր գետինով միասին—306 քառակուսի սաժէն, ճակատը 16 սաժ., Կուկիայում, Ալէքսանդրովսկի փողոց № 33. Չ. Չ. 1—10

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գր. Տէր-Գրիգորեանց
ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ունի րէնտգէնեան կաբինէտ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.
(Չ. Ե. Հ. Չ.) 89—105

Բ Ժ Ի Շ Կ
Մ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ
Միզային անցքի, վեներական հիւանդութիւնների և սիֆիլիսի մասնագէտ—վերադարձել է արտասահմանից և վերսկսել հիւանդների ընդունելութիւնը.
Առաւօտեան 12—3
Երեկոյեան 7—9
Միքայէլեան փողոց № 60, հեռախօս № 663. (Մուտքը հիւանդների համար Իսաբլովի փողոցի նոր դռնից)։ (Կ. Չ. Ռ.) 5—10

Ա Տ Ա Մ Ն Ա Բ Ո Յ Ժ
Ս. Գ. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆՑ
Ընդունում է հիւանդներ (բժշկութիւն, պլոմբ և արհեստական ատամներ շինել)։
Առաւօտեան 9—2
Երեկոյեան 4—7
Վանքի Մեծ փող. տուն Մարտիրոսեանի.
(Կ. Չ.) 10—100

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ
Ս. Ս. Աֆանասեանը
Գանձակից մշտապէս տեղափոխվել է բնակվում է Թիֆլիսում Վօզնեսենսկի փողոց Գալամքարովի տուն № 9. (Ա. Օ.) 3—30

ԱՏԱՄԻ ՊԱՍՏԱ
ՎԻՍԲԱԴԷՆԵԱՆ ԱՂԲԻՒՐԻ ԱՂԻՑ
№ 4711
Դա մի բնական միջոց է ատամները մաքրելու համար, որ բժիշկները ճանաչել են իբրև ամենալաւ,—իր մէջ պարունակում է ատամները և բերանը խելացի կերպով խնամելու բոլոր հարկաւոր յատկութիւնները։ Նա կազմում է ժամանակակից գիտութեան նորագոյն գիւտը և ատամների համար եղած միջոցների մէջ իր հաւասարը չունի։
ՄԻԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐՆ Է
Ֆերդ. Միւլգենսը
Կեօլն, Հռենոսի վրա եւ Րիգա.
Ծախվում է բոլոր դեղատներում, օծանելիքների և դեղատան պահեստներում։ 9,16.23,30

ՀԵՐՄԷՍ
ՏՊԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆԸ
Տեղափոխվել է իր հին բնակարանից—(Միքայէլեան փող. № 81) նոր շէնութիւնը՝
Մադաթեան փող. № 15 Ալէքսանդրեան այգու հանդէպ
Եւ կապեր հաստատելով եւրօպական նշանաւոր ֆիրմաների հետ, շարունակաբար ստանում է արտասահմանից տպարանական տեխնիքայի նորութիւններ,—(թղթեր, ներկեր, զարդեր և այլն) որոնք և հնարաւորութիւն են տալիս չափաւոր գներով
ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՃՔԵՂ ՏՊԱԳՐԵԼՈՒ
Ամեն տեսակ գրքեր, գունատիպ պատկերներ, հաշիւներ, բլանկներ, տոմսեր և այլն։
Օտար քաղաքներից դիմել՝ Тифлисъ, типографія „Гермесъ". արտասահմանից՝ Tiflis Imprimerie "Hermes". 10—10

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն
Ալէքսանդրօպոլի ս. Աստուածածին եկեղեցու համար հարկաւոր է վկայած խմբապետ քառաձայն խումբ կազմելու համար տարեկան 500—600 րուբլի ռոճիկով. յատկապէս խնդրվում է, միմիայն վկայագիր ունեցողներին, բանակցել Յովհաննէս Տէր-Միքաելեանի հետ։ 1—2

Հարկաւոր է ռուսերէն լաւ իմացող
Մ Ի Հ Ա Յ Ո Ւ Հ Ի,
որ 5—13 տարեկան 3 անմայր երեխաների հետ հայերէն խօսակցէ և հսկէ տան տնտեսութեան վրա։
Հասցէ՝ Ставрополь-губернскій, Петру Хаджиеву. (Չ. Ո. Չ.) 1—3

Բ Ա Ց Վ Ա Ծ Է Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն
(ԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ (1904—1905)
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԻԿ ԹԵՐԹ
ՆԿԱՐԱԶԱՐԴ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍԻ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է ԱՄԵՆ ՏԵՂ
Տարին—2 ր. 50 կոպ. (Արտասահման 8 ֆրանկ).
Կէս տարին—1 ր. 75 կոպ. Երեք ամիսը—1 ր.
Առանձին համարները ծախվում են 10 կոպ.
Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։
Բաժանորդագրական տարին հոկտեմբերից հոկտեմբեր է։

Առաջիկայ 1904—1905 թ. շրջանում «Առողջապահիկ Թերթը» կը հրատարակվի նոյն ձևով և ծրագրով և նոյն աշխատակիցների մասնակցութեամբ։
«Առողջապահիկ Թերթի» տարեկան բաժանորդները կը ստանան.
1. Քսան և չորս համար «Առողջապահիկ Թերթ», 1½ տպագրական թերթից (24 երես) բաղկացած։
2. Վեց գրքոյկ թէ խմբագրի և թէ ուրիշ հեղինակների աշխատասիրած, Բժշկի Զրոյցներ ընդհանուր խորագրով, ամեն մէկը նոյնպէս 1—1½ տպագրական թերթ (32—48 երես)։ Գրքոյկները, որքան թոյլ կը տայ նրանց բովանդակութիւնը, զարդարված կը լինեն նկարներով։
3. Բժշկի թերթիկներ զանազան բովանդակութեամբ։ Այս թերթիկները տպվում են այնպէս, որ նրանց կարելի է ծալել և կազմել փոքրիկ տետրակներ։ «Առողջապահիկը» արդէն հրատարակել է երկու այդպիսի թերթիկ—«Մի խմիր» և «Նուէր ծննդականներին»։ Առաջիկայ շրջանում հրատարակվելիք թերթիկների քանակութիւնը կախված կը լինի ընթացիկ պահանջներից և բաժանորդագրութեան յաջողութիւնից։
4. Կովկասեան Կայսերական Բժշկական Ընկերութեան այն բոլոր ժողովրդական հրատարակութիւնները, որոնք լոյս կը տեսնեն 1904—1905 թ. շրջանում։

Բաժանորդ գրվել կարելի է Թիֆլիսում, «Առողջապահիկ Թերթի» խմբագրատանը, Գանովսկայա փողոց, № 26 կամ «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում (Շտաբնայա և Դվորցովայա փողոցների անկիւնում)։
Բագւում դիմել, 1. տիկին Մարիա Սունդուկեանի գրավաճառանոցը (Книжн. магазинъ «Сотрудникъ»)։
Բալախանում դիմել պ. Աստուածատուր Ծատուրեանին. («Անդրանիկ» ընկերութեան գրասենեակում)։
Օտար քաղաքներից դիմում են. Тифлисъ, редакція «Арогджапаикъ Тертъ» կամ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Гуттенбергъ».
Արտասահմանից. Tiflis, Rédaction de la Revue «Arogdjapaik Tert».
Խմբագիր-հրատարակիչ Դ-ր Վ. Արծրունի

Բ ա գ ւ ո ւ մ բ ա ժ ա ն մ ո ւ ն ք ո ւ մ
«Պարապետի վրա»
Եղբայրք ՄԷԼԻՔ-ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՑՆԵՐԻ
խանութում ստացվում է շարունակ մեծ քանակութեամբ ձմեռվայ տաք ֆուֆայկաներ, չուլքիներ, ճտակներ, երեխայի հագուստներ. նոյնպէս ստացվում է գլխի աբրեշումէ սոլուխներ, չիլաներ, չիթի հաշիաներ և զանազան տեսակ գալանտերէյնի ապրանքներ։ Դրսի պատուէրները կատարվում են անմիջապէս։
(Կ. Չ.) 5—30

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Երկու սեռի անձանց համար
(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)
Կուրսերի նպատակն է տալ ուսկերներին մասնագիտական եւ առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։ Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշուապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։ Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը։
Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа)—տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.
(Չ. Կ.) 22—30